

Marknadskontrollprogram för Konsumentverket - produktsäkerhet 2018-2020

Dokumenttyp: Plan	Dokument nummer: PSÄK_0044_A_PLAN Marknadskontrollplan Konsumentverket 2018-2020	Sida: 1 av 12
----------------------	---	---------------------

Innehåll

Marknadskontrollprogram för Konsumentverket - produktsäkerhet 2018-2020	1
Bakgrund	3
Mål för marknadskontroll	3
Rättslig grund	3
Omvärldsbevakning - grund för urval av produkter	4
Kontrollmetoder	5
Samverkan med avgränsningar	6
Marknadskontroll – Plan	6
Mål för myndighetens marknadskontroll	6
Uppföljning	7
Förslag till marknadskontrollplan	8
År 2018	8
År 2019	10
År 2020	11

Bakgrund

Ett av Sveriges åtaganden som medlem i EU är att bedriva marknadskontroll. Med marknadskontroll menas att ansvarig myndighet övervakar att produkter som släpps ut på marknaden eller tas i bruk i Sverige uppfyller gällande krav samt vidtar åtgärder när de inte gör det. Ansvarig myndighet är skyldig att organisera och bedriva marknadskontrollen på ett tillräckligt effektivt sätt och i tillräcklig omfattning.

Mål för marknadskontroll

Marknadskontrollen syftar till att skydda arbetstagare, konsumenter och andra användares säkerhet och hälsa. Medborgarna har rätt till ett likvärdigt skydd på hela den gemensamma marknaden, oberoende av produktens ursprung. Marknadskontrollen syftar även till att säkerställa likvärdiga konkurrensförhållanden mellan företag och därmed bidra till att eliminera illojal konkurrens.

Rättslig grund

Bestämmelser om marknadskontroll finns i EU-förordning 765/2008 om ackreditering. Marknadskontrollförordningen (2014:1039) ger information om vilka svenska myndigheter som ska bedriva marknadskontroll samt anger allmänna riktlinjer för hur kontrollen ska ske.

Även det allmänna produktsäkerhetsdirektivet (GPSD 2001/95/EG) omfattar krav på marknadskontroll. Detta direktiv har genomförts i Sverige genom produktsäkerhetslagen (2004:451) och Produktsäkerhetsförordningen (2004:469). Lagen ställer krav på att varor och tjänster som tillhandahålls konsumenter inte får utgöra någon risk eller endast en liten risk för skada på person. Konsumentverket kontrollerar de produkter, både varor och tjänster, som faller inom myndighetens ansvarsområde. Enligt 3 § Produktsäkerhetsförordningen har även andra myndigheter ansvar enligt Produktsäkerhetslagen för de produkter som faller under deras respektive tillsynsområde.

EU-förordning 765/2008 art 18.5 och Produktsäkerhetsförordningen 9 § ställer krav på tillsynsmyndigheter att:

- upprätta, genomföra och följa upp program för sin tillsyn över olika typer av varor, tjänster och risker,
- följa upp vetenskapligt och tekniskt kunnande i frågor som rör produktsäkerhet och
- regelbundet utvärdera och se över sin tillsynsverksamhet.

Konsumentverket ansvarar för marknadskontroll av:

- leksaker enligt direktiv 2009/48/EG om leksakers säkerhet och lagen (2011:579) om leksakers säkerhet,
- personlig skyddsutrustning för privat bruk enligt direktiv 88/686/EEC om personlig skyddsutrustning och lagen (1992:1326) om personlig skyddsutrustning för privat bruk. Under perioden kommer den nya EU-förordningen (EU) 2016/425 och kompletterande nationella bestämmelser att träda i kraft.
- Farliga livsmedelsimitationer enligt direktiv 87/357/EEG för produkter som, på grund av sina yttre egenskaper, kan förväxlas med andra produkter och härigenom utgöra en risk för konsumenternas hälsa och säkerhet samt lagen (1992:1328) om farliga livsmedelsimitationer,
- övriga konsumentprodukter (varor och tjänster) som inte faller under någon speciallagstiftning enligt direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet samt produktsäkerhetslagen (2004:451).

Bestämmelser om CE-märkning finns även i lagen (2011:791) om ackreditering och teknisk kontroll.

Omvärldsbevakning - grund för urval av produkter

Grunden för Konsumentverkets urval av produkter till marknadskontrollen är riskvärdering. Som urval för riskvärdering använder sig Konsumentverket bland annat av följande faktorer:

- skadestatistik från IDB
- inträffade dödsolyckor
- anmälningar som inkommit till verket
- underrättelser från näringsidkare
- notifikationer i RAPEX-systemet
- lagändringar, kommissionsbeslut, nya föreskrifter och nya eller reviderade standarder
- omvärlds- och mediabevakning.

Skadestatistiken från IDB (Injury Data Base) innehåller information om vilka produkter som varit inblandade i olyckor. Socialstyrelsen är ansvarigt för systemet och därifrån kan information om olika produktrelaterade olyckor hämtas. Besök på ett antal akutmottagningar registreras i databasen vilket täcker in cirka 7 % av befolkningen och räknas sedan upp till hela befolkningen. När det gäller tjänster så är det i dagsläget svårt att få fram relevant skadestatistik ur systemet.

Uppgifter om dödsolyckor kan hämtas från dödsorsaksregistret. En viktig del av Konsumentverkets omvärldsbevakning sker genom mediabevakning men även via branschkontakter och arbetet i de olika internationella nätverken som bland annat ADCO, ANEC, standardiseringsarbetet och Prosafe.

Kontrollmetoder

Aktiv marknads kontroll i form av projekt

– planerade insatser mot olika typer av produkter

Planerade marknadskontroller sker i form av projekt. Urvalet grundar sig på skadestatistik, omvärldsanalys, nyttillkomna regler, behov av uppföljning av tidigare kontroller eller erfarenheter från till exempel mässbesök och problem som kan ses i anmälningar. Konsumentverket driver också projekt för att kontrollera hur näringsidkare arbetar systematiskt med att förebygga att de produkter de släpper ut på marknaden uppfyller säkerhetskraven.

Konsumentverket bedriver marknads kontrollprojekt genom:

- a) riktade insatser mot tillverkare/importörer eller distributörer
- b) riktade insatser i samarbete med tullen
- c) riktade insatser på mässor eller utställningar
- d) riktade insatser i samarbete med andra myndigheter i Sverige
- e) riktade insatser i samverkan med tillsynsmyndigheter i andra länder, t ex nordiska marknadskontroller
- f) deltagande i EU-projekt

Reaktiv marknads kontroll

– insatser med anledning av anmälningar och underrättelser

En stor del av Konsumentverkets marknads kontroll härstammar från anmälningar från konsumenter och konsumentvägledare, men också genom underrättelser från företag, andra myndigheter och konkurrenter. Varje ärende handläggs och risken med produkten bedöms. Krav på åtgärder ställs i de fall produkten har en risk som bedöms kunna orsaka skada på person.

Marknads kontroll i samverkan med konsumentvägledare

Konsumentverket har ingen lokal tillsynsorganisation. För att kunna bedriva marknads kontroll i hela landet har verket kontrakt med konsumentvägledare i ett 40-tal kommuner för marknads kontroll. Vägledarna bistår vid behov med inventering, inköp av varor samt till viss del även omvärldsbevakning.

Samverkan med avgränsningar

Kontroll av personlig skyddsutrustning är ett gemensamt ansvar för Konsumentverket och Arbetsmiljöverket. Konsumentverket planerar därför en del av marknadskontrollerna inom detta område i samråd med Arbetsmiljöverket.

När det gäller vissa typer av varor så delas tillsynsansvaret mellan flera marknadskontrollerande myndigheter. I många fall krävs en utredning från fall till fall för att utreda vilken typ av risk det rör sig om och vilken tillsynsmyndighet som bör handlägga ärendet.

Ett exempel är tändare där ansvaret delas mellan Konsumentverket och MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap). Konsumentverkets ansvar omfattar kravet på barnsäkerhetsspärr och att tändare inte får vara leksaksliknande. I övrigt har MSB tillsynsansvar över produkten. Leksaker är ett annat exempel där tillsynsansvaret delas mellan Konsumentverket, Kemikalieinspektionen och Elsäkerhetsverket.

Sedan EU-förordning 765/2008 trädde i kraft den 1 januari 2010 har finns ett samarbete mellan Konsumentverket och Tullverket. Samarbetet sker både i projektform men även löpande när det har funnits behov av samråd i samband med att tullen fattat misstanke om varor med säkerhetsbrister vid sin kontroll.

Marknadskontroll – Plan

Mål för myndighetens marknadskontroll

Enligt produktsäkerhetslagen ska produkter som tillhandahålls konsumenterna inte utgöra någon risk eller endast en låg risk för skada på person. Konsumentverket kontrollerar de produkter, både varor och tjänster, som faller inom myndighetens ansvarsområde.

Definition av marknadskontroll finns i förordningen (2014:1039) om marknadskontroll av varor: ”*Med marknadskontroll avses den verksamhet som en statlig myndighet eller en kommun bedriver och de åtgärder som den vidtar för att se till att en vara som tillhandahålls på marknaden uppfyller gällande krav.*”

I EU-förordning 765/2008 finns följande definition av marknadskontroll: ”*Den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av de offentliga*

myndigheterna för att se till att produkterna överensstämmer med de krav som fastställs i relevant harmoniserad gemenskapsstiftning och inte hotar hälsan, säkerheten eller andra aspekter av skyddet av allmänintresset.”

Marknadskontroll kan initieras på olika sätt:

- Eget initiativ
- Anmälan
- Underrättelser
- Tullärenden

Uppföljning

Marknadskontrollen kan omfatta insamling av produkter och riskvärdering av dessa och i förekommande fall provning. Den kan också innebära kontroll av teknisk dokumentation, märkning, produktutformning och annan produktinformation. Till marknadskontroll räknas även riktade proaktiva åtgärder i form av information och liknande med syfte att säkerställa att varor på marknaden uppfyller hälso- och säkerhetskraven.

Uppföljning och utvärdering av en marknadskontroll kan bland annat leda till att:

- en informationskampanj initieras
- planering för en ny uppföljande marknadskontroll påbörjas
- samverkan och förhandlingar med företrädare från branschen startar
- samarbete med andra myndigheter för en kommande aktivitet inleds
- ge ett underlag för arbetet med standardisering på Konsumentverket.

Resultatet av marknadskontrollerna följs upp några gånger per år i samband med budgetrevidering och verksamhetsplanering.

Förslag till marknadskontrollplan

Marknadskontrollplanen kommer löpande att utvärderas under perioden.

Beroende på omvärldsanalys, skadestatistik och nya regler kan nya marknadskontroller tillkomma och planerade kontroller kan utgå.

År 2018

Kontrollobjekt	Direktiv/lag	Övrig info
Hoppborgar	GPSD/PSL TJÄNST	Projektet som pågått under 2017 kommer att avslutas med information om kontrollen på ett möte med branschens aktörer.
Lekland	GPSD/PSL TJÄNST	Uppföljning av kontrollen som genomfördes 2011 och där stora brister noterades. Beräknad start 2017Q4.
Trampolinparker	GPSD/PSL TJÄNST	En förstudie kommer att genomföras i syfte att få kunskap om marknaden (nuläge och utveckling), branschen, regler och risker med trampolinparker. En kontroll planeras till 2019.
Våningssängar	GPSD/PSL	Fortsättning från 2017. Kontrollen har genomfört provning av våningssängar med underkänt resultat. Under 2018 kommer kontrollen att avslutas med rapport och återkoppling till branschen.
Promotionartiklar	GPSD/PSL PPE/PSUL TSD/LEKLAG	Produkter som tillhandahålls av s.k. promotion-företag i form av ”give aways”. Insatsen syftar till att kontrollera produkter men också att informera branschen om vilket ansvar man exponerar sina kunder för. Produkter återfinns inom många sektorer.
Trappstegar	GPSD/PSL	Trappstegar användas av många äldre personer som är en utsatt konsumentgrupp som här exponerar sig för en tydlig risk.
MK Små bollar och sfäriska former, godisägg och leksaker i myntautomater avseende storlek och kvävningrisk	TSD/LEKLAG	Av erfarenhet och tidigare kontroller vet vi att detta är ett område där det finns brister. Fortsättning på kontroll som påbörjades 2017.

Munaktiverade leksaker och ballonger	TSD/LEKLAG	Dessa produkter tillhandahålls till låga priser i myntautomater i butiker och på köpcentra till barn i situationer där medvetenheten om riskerna ofta är låg.
EKO-butiker på nätet	TSD/LEKLAG	En kontroll inriktad på webbutiker som säljer leksaker och barnartiklar med en kemikaliefri och miljövänlig inriktning. Dessa butiker har ofta stora brister när det kommer till övrig produktsäkerhet samt bristande säkerhetsinformation vid köptillfället.
Företagsbesök	TSD/LEKLAG	Ett antal punktinsatser där utvalda företag besöks för kontroll av deras produkter och deras systematiska säkerhetsarbete.
Förstudie leksaker i serietidningar	TSD/LEKLAG	Kartläggning av marknaden för serietidningar som ger bort fysiska leksaker. Ev. ytterligare åtgärder görs under 2019.
Leksaker på knallemarknader	TSD/LEKLAG	En årlig uppföljningskontroll av utbudet av leksaker på lokala marknader (knallemarknader).
Skydd för hästsport	PPE/PSUL	Hästsport är en stor fritidsaktivitet som är förknippad med en ganska stor skaderisk.
Knä-, handleds- och armbågsskydd för sport och andra skyddsutrustningar i leksakshandeln	PPE/PSUL	Många skydd som riktar sig till barn och som tillhandahålls i leksakshandeln saknar CE-märkning och misstänks också kunna vara bristfälliga på annat vis.
Uppblåsbara flytvästar	PPE/PSUL	Nästan alla typer av uppblåsbara flytvästar har en allvarlig brist, nämligen att gaspatronen ofta går ur under användning och utsätter användaren för oacceptabla risker. Driva fram i första hand frivilliga åtgärder från tillverkare, i andra hand tvingande åtgärder för svenska ekonomiska aktörer så att återkallelser kommer till stånd som gör att alla konsumenter

		med en uppblåsbar flytväst har möjlighet att kostnadsfritt få gaspatronen säkrad i sin väst.
--	--	--

År 2019

Produkt	Direktiv/lag	Övrig info
Lekland	GPSD/PSL TJÄNST	Fortsättning av kontrollen från 2018.
Guidade fjäll- och skoterturer	GPSD/PSL TJÄNST	En kontroll baserad på Konsumentverkets vägledning till säkrare turer på fjället respektive guidade skoterturer från 2015.
Trampolinparker	GPSD/PSL TJÄNST	Trampolinparker är en relativt ny och växande marknad i Sverige som innebär risker för utövarna. Set har redan inträffat ett par allvarliga olyckor och det är prioriterat att genomföra en kontroll redan nu. Det saknas idag en europeisk standard men en kontroll kan ske via dokumentation.
Höga barnstolar	GPSD/PSL TJÄNST	Höga barnstolar är en produktkategori med uppenbara risker där den reviderade standarden trädde i kraft under 2017.
Persienner och hissgardiner	GPSD/PSL TJÄNST	Detta är en produktkategori där det historiskt skett allvarliga olyckor med dödlig utgång.
Småbarnssängar	GPSD	Vid tidigare kontroller som KOV och andra aktörer (ex, Prosafe) på den inre marknaden genomfört har det visat sig finnas många brister på produkterna.
Babyleksaker	TSD/LEKLAG	För dessa leksaker finns särskilda säkerhetsregler i standarden för säkra leksaker. Babyleksaker riktar sig till en målgrupp som är särskilt skyddsvärd.
Expanderande leksaker	TSD/LEKLAG	Denna typ av leksak har Konsumentverket haft på

		bevakning i flera år. Behov av kontroll är stort.
Leksaker på knallemarknader	TSD/LEKLAG	En årlig uppföljningskontroll av utbudet av leksaker på lokala marknader (knallemarknader).
Ishockeyskydd	PPE/PSUL	Stort antal utövare och hög skadefrekvens. Viktigt att de skydd som används uppfyller säkerhetskraven. Provning ingår.
Knä-, handleds- och armbågsskydd för sport och andra skyddsutrustningar i leksakshandeln	PPE/PSUL	Många skydd som riktar sig till barn och som tillhandahålls i leksakshandeln saknar CE-märkning och misstänks också kunna vara bristfälliga på annat vis. Forts. från 2018.

År 2020

Produkt	Direktiv/lag	Övrig info
Alpin utförsåkning	GPSD/PSL TJÄNST	En sport med många olyckor. Marknadskontrollen kommer att inrikta sig på tjänsteleverantörernas förebyggande säkerhetsarbetet och rutiner vid olyckor.
Dykregulator, fritidsdykning	GPSD/PSL TJÄNST, PPE/PSUL	Tidigare marknadskontroll som genomfördes 2008 visade på stora brister i dokumentationen från tillverkarna. Indikationer från utredning av olyckor har visat på vissa brister i utrustningen. Samtidigt bör en uppföljning av säkerheten inom tjänsten dykutbildning göras.
Barnkläder	GPSD/PSL	Kontroll av barnkläder är säkra.
Höga ljud i musikspelare	GPSD/PSL, kanske också andra sektors- lagstiftningar	Maxvolymen i musikspelare (typ mobiltelefoner och annat) ska vara begränsad för att undvika hörselskador. Detta har inte kontrollerats sedan reglerna infördes. Samverkan med andra myndigheter kan vara aktuell.
Barngrindar	GPSD/PSL	Kontroll av att barngrindar som finns på marknaden uppfyller gällande krav.

Lekplatser	GPSD/PSL	En uppföljningskontroll med fokus på förskolor och ytterområden
Maracas och skallror	TSD/LEKLAG	KOM utreder frågan om var gränsen går mellan musikinstrument och leksaker och en guide beräknas finnas framme vid denna tidpunkt.
Leksaker	TSD/LEKLAG	En kontroll där leksakstyp ännu inte är bestämd. Omvärldsbevakning och andra styrsignaler får avgöra. Uppdatering kan ske i nästa treårsplan.
Piratkopior	TSD/LEKLAG	Piratkopior på leksaker förekommer i stor utsträckning på knallemarknader. Rapex-teamet har uppmärksammat detta med särskild konferens okt 2017 (Tull, polis, MKM). Konsument Europa har varit aktiva i detta arbete i Sverige. Hur påverkar piratkopior leksakers säkerhet och bör vi göra något?
Skydd för alpinsport	PPE/PSUL	Samordnas med projekt för tjänster inom alpin utförsäkning. Utvecklingstakten för skydd inom området är hög och vilket föranleder denna kontroll.
Flytvästar och flythjälpmedel för barn	PPE/PSUL	Användningen av flytvästar är viktig för att förebygga drunkning. Marknadskontrollen syftar till att höja medvetenheten hos allmänheten och tillse att produkterna på marknaden uppfyller gällande krav. När det gäller flythjälpmedel är det aktuellt med en inventering av nya produkttyper.